

CONTIMPORANUL

Asortul reacțiunii

Afirmăm în ciuda celor cari ironici ne-ar apostrofa: paradoxali! că plutocrația românească, încarnată de vasta confrerie din jurul familiei Brătianu, trece tocmai acum printr'o grea și decisivă criză. Dela primele două încercări ale votului universal cari au descoperit golul de sub piramida liberală, până la recenta „victorie” electorală în care furtul urnelor n'a făcut decât să confirme slăbirea temeliei acestui monument funerar, lumini de înțelepciune și de prevedere au străfulgerat creerii celor responsabili de conservarea despotismului aci în orientul nostru.

Exproprierea care prin instărirea țăranilor amenință să devie o conștiință a maselor și votul universal o armă a ei, trebuia neapărat, indirect corectată pentru ca vârful fortăreței liberale să-și regăsească echilibrul atât de grav sdruccinat. Inutil să rememorăm gsușila cotidiană din acești ultimi ani, dusă de oligarhie sub diferite firme, în contra primelor efecte ale propriei lor opere. La umbra-stărei de asediu permanentizate, în tihna celor doi ani de guvernare averescană în cari asasinatete și excesele își împleteau lanțul cu jaful continuu în averea publică, doctrina marelui partid liberal elabora minuțios planul de „reapucare a țării, atât cât mai era timp”. Mai întâi adunarea sub un singur steag a rămășițelor bogățiilor țării, pentru a capta cu ele odată cele câteva conștiinți ce ar fi putut avea veleități de independență. Petrolul, cărbunii, fierul, apele curgătoare, cele minerale, circulația pe Dunăre, pe Mare, telegrafia fără fir, toate au trecut prin sита acestei doctrine și sub lupa d-lui Vintilă Brătianu. Ambele ustensile sunt de cea mai bună calitate și garantează că nimic din ce era de reținut n'a scăpat...

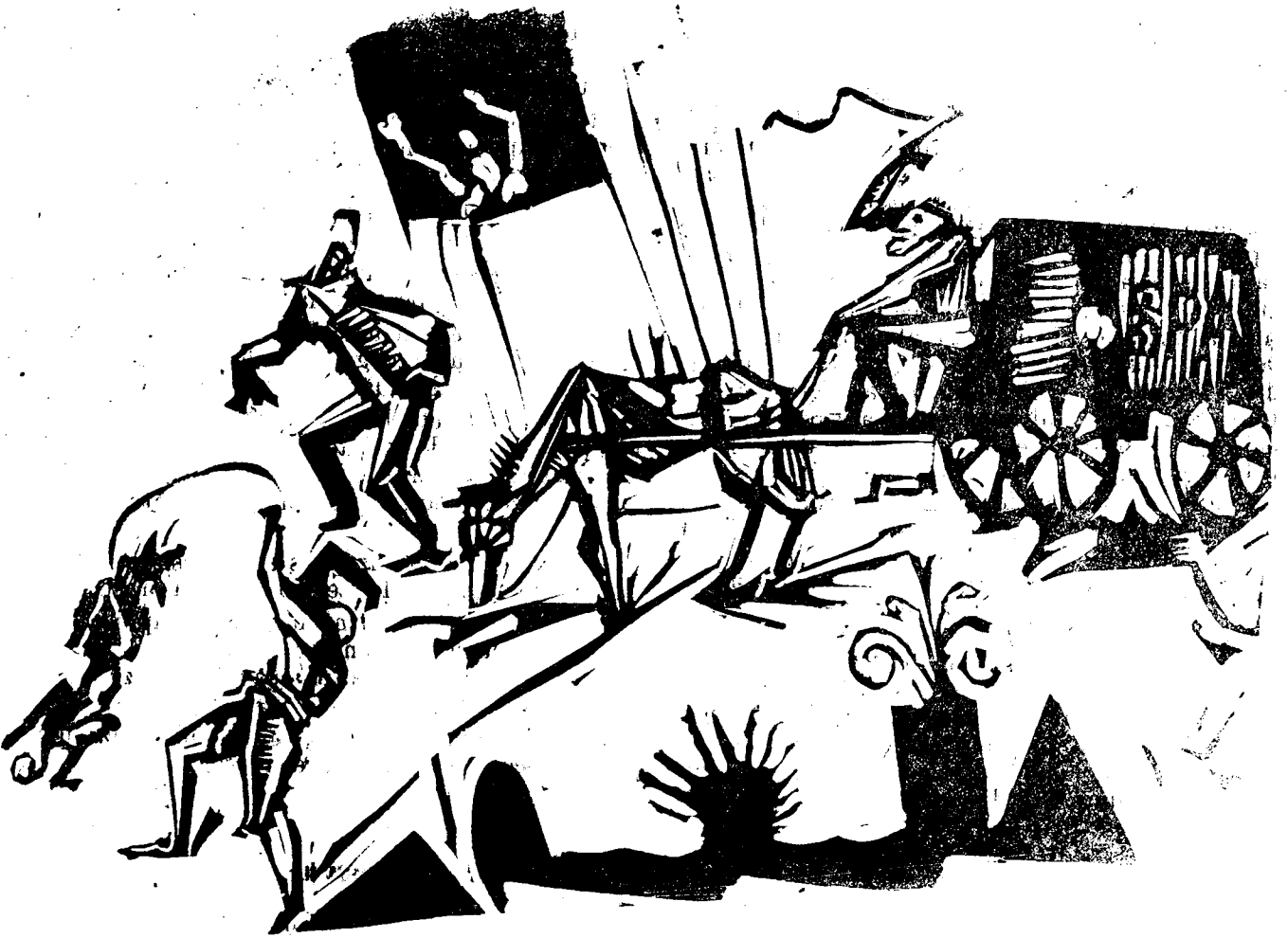
În sfârșit Constituția, precis formulată, alcătuită bucată cu bucată din carnea și sângele reacțiunii se abate pe capul nostru ca proiectilul de mare calibru.

În intenția autorilor ei morali, ea este prin violarea principiilor de libertate prin aneantizarea drepturilor câștigate prin anihilarea cu mijloace retrograde și miserabile a reformelor, chezașia ce terenul pierdut, odată reluat, va rămâne în stăpânirea despoților.

În optimismul nostru susținut de o credință care nu-și are izvorul în burtă, constituția liberală este însăși expresia crizei acute prin care trece casta asupritorilor zdruccinați de război și de cuceririle revoluției rusești.

Teroarea ce întovărășește acest pact fundamental al reacțiunii, care trebuie impus cu orice preț, e explicabilă dar, deși întunecă speranțele și deprimă sufletele. Furia antisemită sau alte mijloace tot atât de echivoce de cari se servesc pentru a-și ajunge scopul sau pentru ca să-și spue eventualul insucces, corespund caracterului sanguinar al familiei Brătianu, dar nu vor însemna altceva decât episoade ale acestui act de desperare. Putem fi satisfăcuți că în calea erei negre și a noilor Stolypini pe cari ni-i pregătește constituția partidului liberal, stau mai mult decât partide democratice sau fracțiuni politice, conștiința drepturilor câștigate de vremurile noi. Absolutismul țarist pe care vrea să-l reinvie pactul d-lui Brătianu vine prea târziu pentru ca să salveze măcar situația plutocrației românești. Istoria noastră socială nu va înregistra nici conspirații nici suprimarea tiranilor prin bombe, pentru că ne găsim mult mai departe, ca Rusia lui Nicolae al doilea, pe drumul mișcării de eliberare. În structura oligarhiei românești a troznit iremediabil ceva. Și Constituția asta — spectrul complectei robii politice și economice a României noi, — care reprezintă un moment culminant al luptei lor de conservare va rămâne în încercarea ei infructuoasă, un simplu document pentru cei ce se vor îndeletnici vreodată cu începuturile și patimile acestei civilizații sub domnia celei mai odioase dintre închipuiri.

I. G. COSTIN

Hingherli. Xilografie originală de Marcel Iancu

Aventura d-lui Iorga

Idolul de odinioară al studențimii, n'a putut suporta o manifestație de necredință. Astfel s'a săvârșit, după legile firești și fără anomalii, evoluția unui cult. Sfântul venerat odinioară, Proorocul temut o viață întreagă, e insultat și lovit cu pietre. Asta fiindcă sfinții și proorocii cari dăscălesc fără întrerupere pe alții, nu învață, la rândul-le, nimic. Târziu, și numai cu prețul unei pățanii înjosoare și nedrepte, omul ales află că mulțimea primește doar sfaturile și îndemnul pe cari le conține, virtuale și nedeslușite, în suflul ei. D. Iorga s'a plâns că numai poate vorbi unor suflete, așa cum a făcut timp de 30 de ani. A uitat însă că în-30 de ani d-sa n'a făcut decât să măgulească acele suflete și să lucreze pentru expansiunea instinctelor bestiale, închise în ele. Se zice că interesele politice și vanitatea de a fi aclamat l-au coborât pe oratorul pătimăș de altădată, la rolul de mamot liric al atător pomiri neliberate. Să nu uităm că antisemitismul a luat naștere printr'nsul. D. Iorga cel dintâi, a coștat fetusul hidos la înălțimea dela care putea fi văzut de toată lumea.

Să nu uităm, totdeodată, că simpatia dintre un om și o cauză are rădăcini, indestructibile poate, în temperamentul și mentalitatea lui. Să nu uităm că nimic nu se respinge mai categoric decât electricitățile de acelaș fel, să nu uităm asta, când asistăm la renegarea reciprocă și vehementă a bunilor prieteni, Iorga și Cuza.

Aplaudăm deci fapta d-lui Iorga, dar cu rezerve. În momentul în care-și menține cu tărie demisia și protestarea în potriva uneltirilor guvernamentale, să ne repetăm că partidul d-sale așteaptă într'o atitudine respectuoasă, o scrisoare de recomandare către rege, dela d. Brătianu, pentru a-i succede la cârmă.

Incolo: pentru facultatea de litere, pentru Universitatea în genere, plină de politicieni atât de nepregătiți în cât li-e rușine să-și ție cursul, retragerea unui savant autentic și a unui bărbat de mari talente, ca d. Iorga, e o pierdere grea.

Pentru studențime, demisia și vorbele d-lui Iorga sunt o confirmare a constatării noastre, că actuala generație, covârșită de greutatea timpului, a derogat dela legea firească a progresului. E jalnic tineretul de azi, față de cel de acum aproape zece ani, e scăzut și meschin în preocupările lui, e limitat în lecturile sale, e înjositor de impulsiv, de brutal și de orb tocmai în clipa când trei culturi strălucite vin să-l îmbie și să-l încolțească.

I. V.

Studentul de Ivan Goll

— Venca din întunecoasele, micile pensiuni. Acolo înălțase de atunci masa de amiazi în tribună nebună.

— Din Bacunin răsări. Din nopți frământate. Din examenele ce n'au putut fi lăsate. Din îndoeli și batjocură. Din cel mai adânc strigăt după Dumnezeu.

— Ochii: două spărturi negre în masca sură a zilei comune. Pe buze inima îi plutea ca un flutur.

— Dar în ziua aceea era peste tot, prietenul, fratele, omul. Din toate pensiunile ieșea un astfel de student. În toate întrunirile vorbea un astfel de fanatic.

— Își asvârli barba aprinsă în jurul bărbiei. Sdrobea cu pumnul slab șerpul vremii la pământ.

— Și în juru-i palizii muncitori din sindicate. În juru-i tăcutele evreice. În juru-i tinerii ce pentru secolul viitor creșteau.

Sus stâlpii lui de aur la poarta umhwy

— Sus se înălțară stâlpii lui de aur la poarta cetăților. Iubie se tăvăli în ogoarele de mac ale apropiatei răscoale. Ingeri omenesți coborau din mansarde plutind.

— Mame amefite îl urmau cu fii lor. Pe monumente stetea înghesuind timpul. Era în popor și striga după dreptate.

— Peste tot în lume era un astfel de student. Peste tot se deschideau stăvilarele cerului.

1918.

Trad. de ION PILAT și O. W. CIZEC

Cultură și antisemitism

Scandalurile huliganilor au luat sfârșit. Guvernul s'a servit de studențime în măsura în care a avut nevoie de ea.

O experiență de guvernământ, să zicem hereditară, l-a învățat pe d. Brătianu că numai o mișcare studentească poate fi iscată, mânărită și prevăzută în consecințele ei, după plac. Nu tot acelaș lucru e de îngăduit cu proletariatul sau cu țărănimia. În această privință o spovedanie a d-lui Brătianu ar spune mult.

Deci universitățile s'au închis. Ce înaltă lecție de morală pentru minoritatea juvenilă care pornește la ceace numea luptă, bizuită pe complicitatea guvernului. Acum i se lămurește, pentru prima dată, că politicianii își calcă și cel de al doilea cuvânt de onoare, *la parole des brigandes*. Ce ochi trebuie să s'gâiască tinerimea nedeprinsă când asistă la degradarea vertiginioasă și în toate formele a unui ofițer student, la deținerea în penitenciar a câtorva energumeni mai zeloși, la expulzarea din căminuri, la isgonirea din cantine! Par'că nu așa ne fuse vorba! Și suprimarea ziarului studențesc, ce farsă! și ce capcană ridiculă întinsă opoziției, prin acest abuz de putere zadarnic și stupid. Fără 'ndoială, domnilor antisemiți, că o atât de cinică glumă n'ar fi fost cu puțință dacă toată mulțimea voastră s'ar fi împărțit din secretele zeilor... dacă cei delegați să trateze cu stăpânirea nu s'ar fi păcălit proteste sau nu v'ar fi vândut în netrebnic chip. Cercetați, de mai aveți cum, și în orice caz, de azi încolo, cercetați înainte de a vă încrede. Luați măsuri ca în orice mișcare a-ți mai porni, conducătorii și complicitii să meargă cu d-voastră până la Văcărești și până la azilul de noapte.

Deci, universitățile s'au închis.

Cu o ușurință caracteristică politicianului român, profesorii absenți dela datoria lor și guvernul preocupat de politică internă au preferat puzderiei de măsuri eficiente pe cari le-au avut timp de trei luni la îndemână, cea mai monstruoasă și extremă procedură. Actul ușuratec al închiderii universității, dovedește cu vârf și îndesat, totalul dezinteres al oligarhiei noastre debile și tremurânde, pentru cultură. Clasa noastră conducătoare ar desființa bucuroși, toate școlile superioare, și pentru totdeauna. Siguranța ei, amenințată din când în când de individualitățile ce s'ar ridica și ar smulge, după ele, masele somnolente, din nepăsarea lor, s'ar mulțumi cu o cultură medie, practică și departe de orice ideologie. O societate de plugari, lucrători și comercianți, condusă de ciocoimea veche-nouă de acum, și la mijloc, în locul intelectualilor aproximativi ai zilei, cu un furnicar masinal de sergenți instructori și furieri, de copisti, sanitari, mecanicieni, contramaștri, arhitecți empirici, ingineri fără diplomă și popi cu misiune de învățători, iată: A-cesta e idealul oricărui ministru român, și de aceea, partidele și guvernul trec peste suspendarea cursurilor și lecturilor, nălțând din umeri.

...Și desbinarea, poate iremediabilă, a unei generații menită să continue pe alte căi, efortul celor jertfite, anonim și simplu, în tranșee?

Cine-i nebunul care și-a îngăduit în România celor patru graiuri încă neîmpăcate, să despartă, în veacul și în clasa unde minciuna religioasă nu mai preocupă pe nimeni, să despartă tinerimea de aceeași limbă românească, în două tabere dureroase? Poate un român luminat să-și repudieze tovarășul de credință în viitorul aceleiași culturi, și să stea față în față, puțin și nepregătit, cu formidabila forță de propagandă germană și maghiară? Fără să nesocotim proporțiile și fără să indemnăm, prin aceasta, la un boicot imbecil în contra celor două culturi cari ne vor spori sau ne vor cuprinde, nu vi se pare însă că ne amenință soarta Romei, după cucerirea Athenei?

Numai solidarizarea celor două elemente de aceeași limbă și cu însușiri cari se completează reciproc, va face suportabil și întăritor altoiul acesta care altfel poate denatura cu desăvârșire, trunchiul verde românesc. Hibridul dialect bănățean și jargonul inteligenței ardelenice sunt un avertisment și o dovadă.

Cu sistemul actual de învrăjpire cu această campanie dărză de dezintelectualizare a tinerimii, se pregătește definitivă înfrângere culturală, sau completa capitulare în neștiință și sălbăticie, din viitor.

Invidiem oare civilizația scâlcăiată și impersonală a Transilvănenilor servidocți dela orașe, sau conservarea veșnică, printr'o francă înapoiere la un analfabetism asemănător celui care a îngăduit românilor din Basarabia să se păstreze etnicește?

Explică-se d. A. C. Cuza, cel ce asignează un suprem scop cultural fiecărei rase.

I. VINEA

Spiculri

„Prin noi însine“. — Guvernul tratează un împrumut de o sută milioane franci la Paris. Drept garanție oferă veniturile căilor ferate cărora, în acest scop, li se va da autonomie.

Semne de civilizație. — Președintele tribunalului din Cluj ordonă să nu se mai vorbească în palatul de justiție decât românește. Ordinul privește pe funcționari și pe particulari deopotrivă.

Politica pacifistă a Franței. — În regiunea nou ocupată marile trenuri internaționale au încetat să circule. E un mic pas spre desmembrarea Europei și izolarea statelor în granițele lor, prim semn al cataclismului prevăzut de Lloyd George, germanofilul, trădătorul...

Numerus clausus și Incoronarea. — D. Ionel Brătianu a declarat că dacă studenții renunță la scandal și „numerus clausus“, redeschide universitatea. Amintim însă, că în orice caz, insuficiența sălilor de curs lasă jumătate din studențime pe culoare. Înțelege guvernul care s'a servit fără scrupul de neajunsurile școlărești să subvie grabnic nevoilor culturale ale țării?

Iată la ce-ar fi folosit, cu incalculabil de bune și durabile consecințe în viața întregii țări, cele trei sute de milioane ale încoronării.

Pentru fata trecută în somn

Făptura terminată în cutia neagră, sfârșite sunt pregătirile pentru călătoria ta în departe. Cântec întrerupt, glasul pecetluit de moarte nici o tremurare de lumini prin ochii ape adormite.

Capătul de viață prelungit în pat a fost: surăs în chin sau suflet revărsat în suspin sau atâta: sbor terminat.

Domnul care nu poate fi decât bun te ia—minune [întârziată.

El și-a crescut nădejdi — zile cât de puține. Și a făcut Domnul când nu mai e nimic. să-ți fie bine Ca o pasăre speriată ai trecut în somn, chiar ca o [pasăre speriată.

Trupul scalcă închinată și capul tău de icoană creștină vor surăde din pământ, floarea în primăvară — sau stea mântuită din închisoarea cerului, în seară te vei reîntoarce acasă, cu sfoara de lumină.

Piatra-Neamțului 1922.

SERGIU DAN

Pentru „Gândirea“. — Menajul Pamfil-Petrescu, se opinteste în modernismul și revoluționarismul politico-literar al „Contemporanului“ în care ar fi fost denigrat Mihail Sadoveanu.

Menajul Pamfil-Petrescu transportat în „Gândirea“ procedeele rezervate „Hienei“.

La fel se întâmplă în toate întreprinderile cu dublu obiect de comerț, bunăoară în saloanele de consumație și rendezvous cari țin la stradă cabaret de teatru și literatură.

Cu mai multă bună credință „Gândirea“ ar fi recunoscut că n'am atacat pe Mihail Sadoveanu ci pe copiii lui literari cari îi bălăcesc isvorul tare, în mlaștina lor miasmatică și vâscoasă.

...Dar tocmai de aceea e furios Cezar Petrescu.

Povestea Patimii

Vijelia se potoli. Incheiat până la gât, cu căciula trasă peste urechi putea înfârșit să plece. Lăsa o candelă aprinsă ca să nu-i fie prea urât la întoarcere și 'n prag, înainte de a deschide ușa, se opri : a uitat ceva ?

Un zumzet ușor... îndepărtat... vântul aiuria prin horn. E sinistru își spuse, și plecă. Pe stradă luminile rare îl mângâiau.

Picioarele i se infundau în zăpada mare și vântul îi biciuia obrazii. „Ce bine. Doamne, ce bine“, și porni însuflețit. Luă drumul cheiului, lung și pustiu, lenș în bătaia iernei. „Iată“, își zise din nou, „ voi rătăci multă vreme pe aici, îmi voi îmbăta ochii și toată ființa de iarna aceasta veșnic fragedă și mă voi întoarce acasă, liniștit, ușurat, poate și vesel !... „Vesel ? Ha !“ gândul acesta mai mult îl întristă „Vesel“. Pe ochi coboară o oboseală nesfârșită, era aproape de un stălp și se opri. Singur în imensitatea nopții în falfăirile luminilor artificiale, și 'n șipotul monoton al apei...

„Dumnezeule cât trebuie să sufăr ? Cât trebuie să mă mai chinuesc ?“

Ce nebulie, să plângă sau să se lase înduioșat ? Câți băieți n'au trecut prin acelaș lucru, câți oameni, câte suflete... Da, e părăsit, uitat, poate chiar disprețuit, dar ce înseamnă asta pe lângă cealaltă suferință, iată, a sărăciei de pildă. Ivan surăde. „Astea's bune pentru filozofi, sau pentru literați, eu mă chinui“. Spunând porni mai departe deși suspinele îi înecau răsufletul. „Ce bine ar fi totuși să plâng ? și fără să-și răspundă lacrimi mari îi lunecară din ochi, peste obraji pe blana udată de zăpadă.

E dar inutilă voința își zise Ivan, nimic nu poate lupta împotriva durerii, nimic — nici uitarea — numai timpul ; dacă aș trece pe la ferestra ei, oh e urât. Gândul îi displăcu, și apoi

țință, aducându-și aminte: dar par'că mai știu unde stă ?

Merse încă mult, pe stradă rar câte o umbră grăbită își făcea loc, și deodată dintr'o curte goală cu gardul de lemn auzi: hei tinere!

Ivan se opri. Trei fete grămădite una 'n spatele alteia îl priveau.

— Ce cauți pe aici ?

Ivan tăcea. Fetele se înghesuiau să iasă.

— Ia te uită, ce sgribulit, dar unde mergi așa alene ?

— Nu vă e frig ? îngână Ivan privindu-le nedumerit.

— Frig, ha, ha, hai la noi băete, avem castane coapte, vino pe nimic.

— Așa dar, nu se gândesc la altceva, gândi Ivan depărtându-se.

Fulgii cădeau acum rar, gonți din când în când de vântul șuerător.

— Ce-mi pasă, își zise apoi, și făcu loc unei fete să treacă înainte — unde mergi ? o întrebă.

Fata întoarse capul și-l privi mirată.

— Unde vreau.

— Stai, mergem împreună, nu ți-e frică ?

— Nu.

— Dar pari tristă ?

— Da.

— De ce ești tristă ?

— Mi-a murit mama.

Tonul slab și îngănat părea o rugăciune. Pe buzele lui Ivan se ivi un oftat.

— Dar d-ta de ce ești trist ?

— Eu sunt nenorocit, m'a părăsit iubita.

Acum tăceau amândoi, nenorociți deopotrivă. În noapte îi căută mâna.

— Ah dacă ai putea să mă 'nțelegi, dar de ce eși așa de târziu pe stradă ?

— Târziu, răspuse fata mirată, e ceasul opt, nu e târziu.

— Da, e numai opt... eu credeam...

— Ești bolnav ?

— Nu. De ce mă întrebi ?

— Mi s'a părut. Și iar umblă tăcuți ca două umbre. Fata se opri.

— Bună seara, eu stau aici.

— Bună seara.

Ivan plecă fără să întoarcă capul și fata dispăru după o ușă.

Se întoarse acasă, și când intră în pragul odaiei se miră găsind totul neschimbat așa cum le lăsase la plecare. Fără să vrea se simțea altfel.

Încet se desbracă și se culcă. Lumina mică de tot citea forme vechi pe perete.

Pe horn sunete triste, variate, lunecau. Ivan le ascultă: Iată un marș triumfal. Podoabe nefârșite scipesc și 'n fruntea serbării o femeie surâde fericită. Toți închină în sănătatea ei, e tânără și frumoasă... apoi sunetele slăbesc, o armonie dulce se desprinde, cu note întretăiate și amenințătoare—e iubirea într'un parc imens printre copaci gigantici. Iată iubita singură pe o alee într'o roche roz străvezie, părul îi atârnă gingaș pe umeri, și un paj îi cântă o romanță.

Ferestrele se smulg, vântul urlă mai tare, pe la feresti, luminițe se sting bruse și 'n horn urlete se tânguesc.

Noaptea e înghețată ca un bal de stafii, pe pereți besnele se îndeasă una peste alta și odaia se strânge în jurul patului ca o frânghie. Lângă el femeia se vaită, urlă ca vântul de afară. Ivan tresare, ar vrea s'o strângă 'n brațe, s'o ierte, s'o sărute, dar vaetele se întetesc, devin asurzitoare, pe uliți urlă noaptea părăsită ca o fată fără culcuș, — Vino !

În odaie glasul lui Ivan răsună sec ca dintr'un piept zdrobit, ochii aruncă priviri de sălbatec — și 'n perna înghețată, plânge pentru prima oară nenorocul ei.

AUGUST STRINDBERG

Anton Pan

De Anton Pan, critica oficială nici nu face mențiune. Autorul *Poveștii vorbeii* suferă și azi de condițiunea lui socială, de cântăreț de biserică. E drept că nici corporația cântăreților bisericesti nu-l revendică și probabil, că nici nu-l cunoaște. Căutând un loc de frunte în cimitirul literar, pentru oasele de mucava ale d-lui Rebreanu, Universitatea ar părea dispusă să izoleze pe Anton-Pan cam între Cilibi Moise, alt original, și Nicu Metz, șeful adevărat al școlii umoristice moderne, care începe cu *Furnică* și se continuă cu *Pardon...*

Se poate spune mai mult; anume, că pe Anton Pan nu l-a citit și nu-l citește nici un autor român în viață, într-un cât poezii și prozatorii curenți nu pot imita dela el, nimic.

Să vă citez un fapt caracteristic. Societatea Scriitorilor Români pregătise d-lui ministru, în 1914, un banchet. Era în vremea când unii mai îndrăzneau să-și facă iluzii despre activitatea unei organizări a scriitorilor români, speță de oameni care din punct de vedere social și colegial au încă mult de învățat dela dulgheri și chelneri. Eu am și eu parte din așa numitul comitet al Societății Scriitorilor Români și am primit cu plăcere însărcinarea de a compune, cu un desinator, înfățișarea artistică a foaiei de hârtie pe care avea să se tipărească lista de bucate a banchetului.

Am luat atunci cu regretatul pictor Sanielevici, dominat peste talentul lui pictural fără expresie, de o foarte remarcabilă inteligență. Pentru că desenul avea să decoreze un ospăț de scriitori, ghirlandele listei de bucate trebuiau amestecate cu citate potrivite, din literatura românească.

— Ce punem în locurile astea goale? întrebă Sanielevici.

— Să alegem din Anton-Pan.

— Anton Pan?... Nu am auzit vorbindu-se de cât foarte evasiv despre el, răspunde Sanielevici. Crezi că face?

Deschidem *Povestea Vorbei*. Citim amândoi, și citim toată cărțuia, însemnând cu roșu cuvintele care se legau de mâncare, de cumpărare, de tâmpenie și de beție.

Din când în când hohotul de rău al pictorului scotea în evidență valoarea lucrului citit. Sanielevici venea din Paris și din Gros-Rouvre, unde trebuia să se întoarcă. Spiritul și *pointa* care caracterizează viața intelectuală franceză, erau moneta cu care se obicnuise. Lecturile lui Sanielevici erau mari: et se desfăta cu autorii dificili ai cititorilor puțini. Anton Pan ar fi putut să-l lase indiferent...

— Tu sais, mais c'est délicieux — conchise Sanielevici, după *Povestea vorbeii*.

Am intercalat, prin urmare, citatele din Anton Pan, în intervalele înghirlandate de către pictor, și m'am dus eu lista de bucate la... Comitetul Societății Scriitorilor Români, ca să o dăm zincografului și la tipar.

Pe atunci prezidentul Societății era un om deștept și învățat, George Diamandi, în personalitatea căruia literile românești au pierdut o minte de elită. Citese „Menu“-ul în auzul comitetului întreg. Eram întruniți în biroul Direcției Teatrului Național, al căruia titular era de-așijderi Diamandy. Tăcere semnificativă, muțenie admirație.

Trece o pauză de mister și de morfoleală a intelectului. Pe subt sprâncenele, ridicate cu înțeles, ochii comitetului mă interogau. În sfârșit, unul mă întreabă insinuant:

— De cine sunt?... (adică: de cine dintre noi?)

— Cum, nu-l recunoașteți? am întrebat. De Anton-Pan. A trebuit să scot *Povestea Vorbei* din buzunar și să dovedesc că în literatura românească există un clasic, de-o vervă scânteietoare, pe care „fii Romei“ îl ignorau cu desăvârșire.

Probabil că de atunci încoace, scriitorii români au citit pe Anton, de vreme ce în programul „Insulei“¹⁾ se vede și numele lui. Dacă niște „critici“, de calitate reporterilor noștri literari, încă n'au scris 15 articole cu urmare asupra lui Anton Pan, este că ei așteaptă să puie cineva la modă *Povestea vorbeii*, fie Societatea de Profilaxie a tuberculozei, fie vre-o întrunire a cucoanelor domnilor miniștri.

Anton Pan și-a petrecut viața într-o lume, pe care nici scriitorii nici cititorii din București ai lui Baudelaire nu o cunosc, între Piața Mare și Obor, cu popii lui, cu basmau lui, cu tabachera lui de tabac, la un nivel cu căruțașii, cu cărciumarii, cu giambașii, în lumea ciorbei de burtă, a mititeilor și a vinului turburel. De-acolo și-a scos Anton Pan toată *Povestea Vorbei*, pe care a scris-o, zi cu zi, seară cu seară, acasă la el.

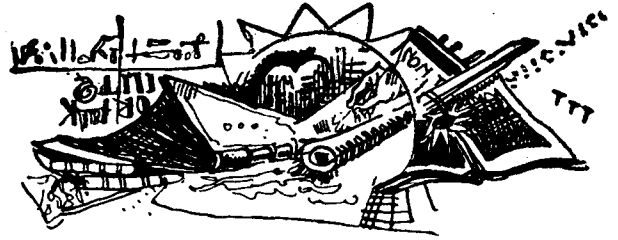
El suculența celui mai bun Rabelais în scrisul cântărețului de biserică. Într-o facilitate glumeață curge toată povestea lui. Dacă și-ar fi făcut din literatură o providență și nu un joc, Anton Pan ar fi lăsat în urmă, artistic vorbind, pe Ion Creangă, în care se găsește vad sufletesc mai sărac și ar fi trecut de noi — acum când în câteva privințe, ne mai depășește — cu o sută de ani.

Așa cum a rămas și cum a vroit să fie, Anton Pan este singura sursă la care cititorul curios găsește acea înțelepciune tare populară, absentă din tot ce se scrie astăzi, comună neamurilor inteligente, și care nu are popular decât calificativul. Anton Pan se găsește în cea mai curată linie tradițională, preocupată și de formă, a literaturii românești. Cine nu-l cunoaște să facă bine să nu piardă timp și să-l citească.

TUDOR ARGHEZI

23 Ianuarie 1923. București.

¹⁾ Notița scrisă anume, pentru a pregăti o lectură din Anton Pan, la șezătoarea „Antologia Română“, organizată săptămăna trecută, la Fundația Universitară, de grupul „Insula“.

Contribuții critice

ALEXANDRU A. PHILIPPIDE: *Aur sterp*, poeme. (1922). — De la apariția versurilor atât de pline de rezonanță ale volumului, s'au pronunțat amici și inamici, prin diverse publicații, sau numai la ureche, în termeni extremi. Autorul e și genial, după unii — perfect mediocru după alții. Iar în această dezorientare, revista „Viața Românească“ unde au apărut întâi versurile, n'a avut deocamdată posibilitatea nici unei opinii.

Credem că marele vinovat în acest imbroglie e numai poetul care găzduiește în sine trei poeți deodată.

Poetul liric e cel care a produs mai multă nedumire. Pricina trebuie căutată în ignoranța criticilor: n'au citit în deajuns, sau n'au citit de loc pe Mallarmé. Ar fi aflat acolo origina muzicală a lirismului d-lui Philippide — stări de suflet redade prin imagini și senzații intenționat confuze, de care maestrul francez abundă. Și ar fi putut deci gusta mai lesne „arcușul tăcerii, — pe care degetele serii — atât de 'ncet, atât de 'ncet înclină“. — Tot astfel, precum: „fiori albaștri curg de-alungul strunei — în muzica surăsurilor lunii...“ sau „albe sărutări“ (*blanche agonie, blancs sanglots*, Mallarmé p. 16 și p. 125, *Poésies*, ed. de la Nouvelle Revue Française, 35 et 37 Rue Madame, Paris) și așa mai departe. Ceia ce putem regreta e că, având aceste prețioase ustensile lirice Philippide nu și-a bătut sufletul într-o formă oarecare, proprie. În afară de câteva dezamăgiri ușoare, și de dublări de suflet ni se dau doar abea în câteva experiențe literare, încercarea de a se pune pe un nou portativ, luna, stelele și florile. Simfonia o așteptăm încă.

Mult mai gustat a fost poetul funambulesc (satiric, burlesc, humoresc) din d. Philippide. Nu jignea ignoranța nimănui. Și s'a citit astfel cu multă plăcere întreg ciclul „Popasuri pe marginea vremii“ și o bună parte din ciclul „În preajma vecinicii“. Poate că această tonalitate care ține de inteligență mai mult decât de sensibilitate, să ascundă o atitudine în fața vieții. N'am descoperit-o. O așteptăm și pe aceasta.

Entuziasmul deplin l'a provocat însă poetul dramatic din d. Philippide, și aci suntem de aceeași opinie. D. Philippide merge pe drumul — „drumul“ e titlul unei frumoase poeme dramatice în proză, care n'a apărut în acest volum și e o imagine preferată de poet — merge pe drumul Melpomeniei. O va întâlni la o răscruce, suntem siguri, dându-i goală. Așteptăm însăfârșit și această revoluție.

Cele trei figuri ale poetului ni se pare a le fi găsit reunite în bucata intitulată „Decor“. Dacă dispune de sputiu, rog pe d. paginator s'o reproducă.

F. ADERCA

Grupul „Insula“: d. B. Fundolanu

Desen de S. Maur

Decor

Arcușul unei vechi viori
Când Ritmul leneș se desprinde,
În umbra serii lungi fiori
Subțiri, prin colțuri reci, aprinde...

Culcat pe leneșul covor
În care pasul lui se perde,
Cu evantaiul lui ușor
Iși face vânt Bufonul verde...

Dar, iată, în văzduhul gol,
Un ostenit Ecou tresare
Și 'ncepe-acum un dans domol
Pe razele crepusculare.

Fereastra verde s'a deschis
Surzătoare în penumbră:
Printr'însa năvălește-un Vis,
Albastru 'n barca lui de umbră...

Salut, sburdalnic Menestrell!
Cobori pe trepte de săruturi
Spre un aerian castel
Clădit din sboruri moi de fluturi...

Bătrân și orb, îți iese 'n drum
Un biet Surăs de altădată
Într'un decolorat costum...
— Dar noaptea a venit și, iată,

Fiorii oboșiți se frâng,
Iar pe mormântul lor feeric
Oglizile albastre plâng
Cu lacrimi mari de întuneric...

ALEXANDRU AL. PHILIPPIDE.

